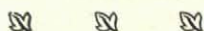

foelie en bitterzoet omhoog rankten, varenrijke hellingen grenzende aan waterrijke vlakten met tal van orchideeën. Op het zandige pad langs het water, dat naar het bootenhuis voert, werden de voetsporen van een otter ontdekt. Sinds jaren huist hier nog een otter, waarschijnlijk een van de weinige, welke ten noorden van het Y nog in Noord-Holland voorkomen. Regelmatig wordt dit dier door den jachtopziener gesignaleerd en . . . met rust gelaten.

Na den noen werd een wandeling door de Bergerduinen gemaakt, waarbij een kleine kolonie vischdiefjes werd bezichtigd en ook nog een nest van de kleine zeemeeuw werd gevonden. Dit gebied is te uitgestrekt om in een paar uur te doorkruisen, maar de deelnemers kregen toch een indruk van het terrein, een duingebied, dat zoowel landschappelijk als botanisch en faunistisch ons aller aandacht waard is.

JAN P. STRIJOS.

VOGELTROEPEN.

Onze oude vriend Edmund Selous heeft een interessant boekje geschreven getiteld „Telepathy or What?“, net een titel voor Selous, want hij is heel knap in het stellen van vragen en het opwerpen van problemen. Ik heb dit al vijftientig jaar zien aankomen, sinds we samen wandelden in de slikken achter de Eendracht en daar de Bonte Strandloopers opjoegen. Honderden van die steltlooper-tjes vlogen „tegelijk“ op, zwierden en zwenkten door de lucht, nu eens haast onzichtbaar, wanneer hun donkere bovenkant naar ons gekeerd was, dan opblinkend als één groot wit vlak, als ze overstag waren gegaan. En we fantaseerden er over of die dieren nu een gemeenschappelijken wil (or what?) zouden hebben.

Later is Selous telkens weer met die vraag aangekomen, het eerst in zijn „Bird Watching“ dat in 1906 verscheen en waarin hij uitvoerig en nauwgezet vertelt, wat hij waarnam bij een troep vinkachtige vogels, voornamelijk groenvinken, die geregeld op voer af kwamen, en die af en toe, meestal zonder waarneembare aanleiding, gemeenschappelijk aan den haal gingen en dekking zochten in de struiken.

Dan kwamen natuurlijk ook de spreeuwen aan de beurt, en weer strandloopertjes, roeken, duiven en wat niet al. In zijn laatste boekje brengt hij al die waarnemingen weer in herinnering, verdiept zich in bespiegelingen en komt, zooals ook uit de titel van het boek blijkt, aarzelend en toch ook nog weer niet heelemaal tot de conclusie, dat er tusschen die vogels een soort van telepathisch verband bestaat. In al haar vaagheid kunnen wij deze bewering wel gebruiken, om nog eens tot een gedachtenwisseling te komen over deze interessante en buitengewoon schoone levensuitingen.

Maar er komt geen eind aan. Ga maar eens na. Daar hebben we dan eerst die vogels op voer, dan natuurlijk in de eerste plaats de spreeuwen, de strandloopers, rosse grutto's en wulpen. Deze vluchten zouden we kunnen toeschrijven aan vrees of noodzaak. Maar dan kennen we nog een menigte vluchten waarvoor we mensche-lijker wijs (en misschien heel onjuist) als reden meenen te moeten opgeven oefening, ontspanning, vreugdbetoon. Dergelijke vluchten hebben meestal plaats in den na-middag of tegen den avond, meestal wel gedurende den broedtijd; ik heb ze waar-genomen van Maart tot in Augustus.

Wat was het prachtig, om op een mooien zomeravond de Groote Sterns van Rottum in gesloten formatie te zien zwenken boven hun snippertje van een eiland. Nu eens joegen ze laag langs de helmduinen en de rustige zee, om dan opeens steil omhoog te gaan, zigzagsgewijs al hooger en hooger, tot dat ze verdwenen in de blanke avondlucht. Maar een oogenblik later kwamen ze weer in het gezicht, nu op trillende wicken langzaam dalend. Nu kent Rottum ze niet meer en vertoonen ze hun kunsten boven Griend, Hoek van Holland, Voorne, Schouwen.

Haast nog mooier deden de Zwarte Sterns het boven het Naardermeer, in dien tijd, toen er nog tienmaal zooveel nestelden dan thans. Wat is er toch aan de hand met die Zwarte Sterns? Vroeger heb ik wel eens verteld, hoe op de Groote Meer haast ieder waterlelieblad bezet was met een jonge zwarte stern, die daar door de ouden werd gevoed. Later gingen die jonge zwarte sterns in den avond troepsgewijs rondvliegen. Ik heb geen gelegenheid gehad, om duidelijk na te gaan of ze vorde-ringen maakten in de vliegkunst; het leek mij den eersten avond, dat ik het zag al zoo mooi, als het maar wezen kon. Ook heb ik daar gezien, dat ze hoe langer hoe hooger vlogen en eindelijk verdwenen, om niet weer terug te keeren: het vertrek van de broedplaats, het begin van de groote reis.

In datzelfde Naardermeer, ook alweer in den avond, trof ik het, dat een troep van een dozijn kieviten boven het water kunsten kwam maken met al de vaardig-hed, die van deze vogels te verwachten is en in mooie eenheid; dat was een groote verrassing. Natuurlijk kent ieder de kievitvluchten boven de weiden van Juni af tot in den winter maar deze hebben een ander karakter, het verband is hier niet zoo vast. Daarentegen heb ik talinkjes in Maart in gezelschap zien vliegen, zoo ijzervast in de maat, dat de spreeuwen er nog een voorbeeld aan zouden kunnen nemen. Dat was oefeningsvlucht; in najaar en winter kunnen we van allerlei eendensoorten prachtige vlucht-vluchten te zien krijgen, ook in mooie discipline.

Nu we toch eenmaal op het water zijn, wil ik er aan herinneren, dat we bij de visschen, zelfs bij heel jonge vischjes ook heel mooie gelijktijdige bewegingen zowel bij groote als bij kleine scholen kunnen waarnemen, dezelfde soort van verschijs-selen en vermoedelijk ook wel met dezelfde verklaring.

Bij gebrek aan andere dieren kunnen we trouwens onze studies ook wel beginnen aan de gewone tamme duiven van het duivenplat in Amsterdam.

Wat bij al die vluchten den beschouwer het meest treft, is de gelijktijdigheid en de gelijkgerichtheid der bewegingen en die lijken zoo volmaakt, dat men bereid is voor

een verklaring het wonder te aanvaarden. Daar moeten we echter niet te gauw toe overgaan en tot het uiterste toe trachten, het verschijnsel te begrijpen als de uitkomst van gewone zintuigelijke waarneming en de gewone hersen- en spierreactie daarop. Dat is trouwens op zichzelf al wonder genoeg.

Nu moeten we wel bedenken, dat de vogels heel andere wezens zijn dan wij en dat ze ons in scherpte en vlugheid van gezichts- en waarschijnlijk ook gehoorswaarneming in sommige gevallen verreweg de baas zijn. Men behoeft maar eens een vogel in volle vaart door een bosch of door het kreupelhout te zien vliegen. Dan moet hij in kleine deelen van seconden takje op takje onderscheiden en onmiddellijk zijn vlucht daarop regelen. Sommige soorten zijn daar knapper in dan andere, maar allemaal brengen ze het er heel goed af. Als de vogel schel gekleurd is, ziet ge het nog het best b.v. wanneer een ijsvogel dwars door het eikenbosch zijn koers zet naar een ander vischwater. Het gezichtsveld van de vogel is veel grooter en anders dan het onze. Wij zien met beide oogen ongeveer hetzelfde, maar een vogel ziet met elk oog een ander deel van de omgeving en beslaat met beide oogen tegelijk bijna den geheelen horizon. Hoe hoog zijn gezichtsveld gaat, weet ik niet, maar de groote en gemakkelijke beweegbaarheid van den kop maakt dat hij zonder veel moeite de heele omgeving kan overzien. Wanneer we ons dus met een vogel bezig houden, moeten we wel beseffen, dat hij ieder oogenblik veel meer kan zien dan wij. Wanneer we een troep vogels zien opvliegen „zonder reden”, dan bestaat er misschien toch wel een reden in het op dat oogenblik voor ons onwaarneembare gedeelte van hun gezichtsveld.

Daar komt dan nog bij, dat wij niet zoo heel bijster vlug waarnemen en dat we ons meestal niet kunnen concentreren op de verschijnselen, waar het eigenlijk op aankomt. De beschaafde en zeer sterk onderwezen mensch met al zijn gedachten, herinneringen, vermoedens, verlangens staat er lang zoo gunstig niet voor als de vogel, die hoogstwaarschijnlijk altijd geheel is ingesteld op de onmiddellijke behoeften van het oogenblik,

Wij vragen ons dikwijls af, of er bij die naar allen aanschijn zoo goed gedisciplineerde vogelbewegingen ook sprake is van leiders, van een commando, een signaal. Wanneer het ons niet lukt, die te ontdekken, dan behoeft dat nog niet te beteekenen, dat ze er niet zouden zijn. Ook behoeft de vogel zijn leider niet te zien of te hooren, want hij kan hem ook voelen aan de luchtbeweging, die veroorzaakt wordt door zijn vleugels. In een klein onderdeel van een seconde kan hij dus zijn leider volgen en de andere vogels elk hun voorganger of naastvlieger weer, zoodat een niet al te groote troep in minder dan een tiende deel van een seconde — dat is voor ons zoo goed als gelijktijdig — van richting kan veranderen. En daar steekt dan niets wonderlijks in. Hiermee wil ik echter volstrekt nog niet beweren, dat zoo'n troep werkelijk een leider, nog minder een bevelhebber, heeft.

En hoe staat het nu met die gelijktijdigheid? Bij kleine troepen lijkt die vaak vol-

... en de ...

komt in die roos een slinger van pinda's en een kokosnoot. Met voedsel op den grond heb je altijd veel meer kans op velerlei vogels, dan met voedsel op een tafeltje. Wanneer je niet veel te veel voedsel strooit en vooral reeds vroeg in den morgen, dan komt er ook weinig overlast van ratten of muizen. Ik heb wel twintig verschillende soorten van vogels op die voederplaats gehad: bonte kraai, kauw, vlaamsche gaai, spreeuw, merel, zanglijster, koperwiek, kramsvogel, groote lijster, roodborst, heggemus, ringmus, schildvink, groenvink, koolmees, pimpel, zwartkopmees, houtduif, groene specht.

Natuurlijk komen het meest de musschen en die zijn het schuwst van alle. Die vliegen om een haverklap van hun voedsel op, zitten dan te schelden in de roos en in 99 van de honderd gevallen, is niet na te gaan, wat hun scheelt. En het is heel grappig om dan het heggemusje en de roodborst nog rustig aan den maaltijd te zien. Wel hebben die musschen dus iets gemeenschappelijks. Vernuftige lezers kunnen wel eens op de voederplaats een van huis uit in werking te stellen verontrustend iets aanbrengen en dan nagaan, welke uitwerking dat op de verschillende vogelsoorten heeft. Daar is stellig iets uit te leeren en de vogels hoeven er heelemaal geen hinder van te hebben.

Het vogeljaar is alweer begonnen. De kortste dag ligt alweer achter ons, nog enkele dagen en we hebben den voorjaarsstrek en de vogeltroepen. Nu maar weer eens goed gelet op de gedragingen der menigte. En bedenk, dat de vogels geen menschen en de menschen geen vogels zijn.

JAC. P. THIJSSÉ

HET VERKLEURZWAMMETJE.

(*PSALLIOTA ECHINATA*, ROTH).

Dit is een zwervertje onder de paddestoelen, dat wij nu eens hier en dan weer daar aantreffen en soms op twee plaatsen te gelijk! — Het is maar bij wijze van spreken, lezer; ik wil er alleen maar mee zeggen, dat de systematici er wat verlegen mee zitten en het nu eens bij dit, dan weer bij dat geslacht hebben ondergebracht. Dit is dan ook de oorzaak, dat wij het kunnen vinden bij *Psalliota*, *Lepiota*, *Inocybe* of *Naucoria*. Mijn eigen indruk van de uitwendige habitus — het is maar een indruk, niet het resultaat van een nauwkeurig onderzoek — is, dat het zoowat tusschen *Psalliota* en *Lepiota* in staat en ik voel er dan ook het meeste voor me maar aan den ouden Fries te houden, die het bij *Psalliota* onderbracht. Dan ben ik tenminste in goed gezelschap. Maar laat ik het paddestoeltje nu eerst even beschrijven. Ik vond het dezer dagen (November en December) in groot aantal in een ver-